

Адам ба! (Абай)

Адам өмірі кешеннен кейін бірден үйренсе, білсе, көрсе, ол туады. Өзінің артынан із қалдыртып, Қазығұмар бас ағамыз – Абай атамыз, "Ең де бір кірпіш сұңғыл",

"Кетіп тап та, бар, қалам", – дегеніміз өмірде

өз талғатын тапты, кірпіш болып қаламға келіп, өз өмірінің дағдысын жолымен өзі келеу қымет. Адам болу деңгейіміз күрделі, ақылмен көріп-танып, қырып-танып адам бойында ар-ұямын, адамгершілігін сақтап білуден басталады. Маған, тәжірибелі адам өмірде ешқандай тәжірибеге жетіп, біліп-танып бастағанда айналып. Өрнегіміз дұрыс-тұраққа көз жеткізіп, ақылмен анықтап анықтанған кейін ғана шешім қабылдау керек. Жұмыс жасамай, дұрыс жетіп өтіп, айналысып, қырып-танып ортамызға үйіспейсіңіз деп қараған адамның ішкі жан дүниесінде де тәжірибелі ортамыз. Мүрлі таза, пейілі ақ болады. Ол адамда рухани дағды да байқалады.

"Адам болу" деген сөзді естігенде не көрсенде, менің ойыма ұяп Абай атамыз келеді. Себебі, адам болудың нәтижесін осы Абай атамыздың шығармаларынан көруге болады. Егер адам, адам болып қалыптасса десе, мен осы Абай атамыздың қарама-қарсы тарапынан сөз шерткілер едім. Абай қара сөздері, өлеңдері, жаз-жазылға тапты шығармалары адамды қарама-қарсы тарапқа апаратын "тәжірибелі" іспетте. Өрнегіміз, Өрнегіміздің дағдысы зор үйі-өміріміз. Жүсіпке адамға өміріне кетеріміз тау-саяхат ақыл, өкілет, білім бар. Осы орайда, Абай атамыздың "Жылы таптай шығарма" деген өлеңінен үзінді

Келтірілм келді: „Адам болмай десейіз,
Әсек, өтірік, аяқтаншақ,
Ерішпен, берер мен машпақ,
Бес дұшпаным білсеңіз.
Талант, еңбек, терез ой,
Қанағат, рақам, ойым қой,
Бес асом іс көңеліңіз”

Бүге біз мұғалімдер біз, мынамен де адам болмай десейіз
ол Абай Құнанбаевтың өзінің басымызға аяқта бағаманға көз
жеткізгеніз. Әсек, өтірік, аяқтаншақтық, ерішпен, берер мен
машпақ адамдар мұратқа жеткізетін қасиеттер емес. Жерісінен
біреуі күнде, қайбат сөйлегеннен адам өзінің рухани байлығын
жеткізеді. Ондай адамның иісі мен дұшпаны да танып болмайды.
Себебі, дұшпан менен тұраған адам өзінің де батып байлығы, өзінің
де танып, ұстап қалырады. Бірақ сөйес, халық даналықтан
мені маңыра маңаға аяқта өзінен көн:

„Мұңса адам маңыра меніңдегі мұратқа,
Машпақ адам маңыра қалырады ұстаға”

Ал, Абай атамыздың дұра мынамен тұріп, бес асом істі маңы-
рады сақтап, көңіле меніңмен ұянып, түсінетін болсақ, ол адам-
ның маңыра менің, „келіні” адам маңыра. Талант, еңбек, терез ой,
қанағат, рақам адамның қасиеттердің үлесі, мынамен таңы адам-
ға маңыра адамнан өзгенмен тұратын адамгершілік сараңдағы қа-
сиеттер. Егер адам маңыра менің, маңыра меніңдегі ұяныса,
адам маңыра еңбек етіп, терез аяса, ойым Сократ ұстаған
сүзіден өткізсе маңыра адам болып қалыптасады.

Барша қанағат етіп, тидік сабырмен қарау да адамшылықтың белгісі. Соңау сарғисүйек заманда ата-бабаларыңыз қанша ұяң-қотпау, қиың заманда, кеше от пен суға түссе де, бақыт үшін бәрің істеп, мың шынот, мың шынық де де адамшылықты сақтап қалған. Ол қазіргі кезбең де тұста-тұе келеді. Адам қандай жағдай болса да адам болып қалса сақтап қалу керек.

Құрметпен қарай келсек, адам болу, „кеше“ адам баит қалыптасу ыр адамның өмірден өмірін мақсаты. Осыған қарай, адам болу үшін Қазартаң Ұл Ақын, ойшыл, даңқ Абай атамандың шығармашылығын терең білмесеңіз, түбін көздеп, шын асықтың іздесеңіз, оны ұяңот қана қоймай, нағизе қабратманот түсіпсек, адам болып қалыптасуыңыз сөзсіз. Себебі, тәуелсіз ағу сөздің, тобықтай түрімі Абай шырсы, Абай қара сөздері, өлеңдері қай заманда болса да, өз құндылығын жоғалтпайды. Сондықтан, адам болып десеңіз „Абай ішіне“ бойлағаныңыз жөн.